
Activitats de coneixement i gestió del poblament d'amfibis al Parc Natural del Montnegre i el Corredor

Roser Campeny i Valls

*Museu de Mataró
Minuartia, Estudis Ambientals*

Resumen

Actividades de conocimiento y gestión de las poblaciones de anfibios en el Parque Natural del Montnegre y el Corredor

En los últimos años, y en el marco del Plan de seguimiento de parámetros ecológicos, desde los órganos de gestión del Parque del Montnegre y el Corredor se están impulsando actividades para conocer las poblaciones de anfibios en este espacio protegido. Toda vez que ya se dispone de información básica (especies presentes y distribución), se intenta profundizar en otros aspectos de interés para la gestión de los anfibios del Parque, y al mismo tiempo ir llenando algunos vacíos de información existentes.

El artículo informa sobre las actividades que se han desarrollado recientemente, así como las que actualmente se están desarrollando, en la línea de trabajo que se ha indicado en el párrafo anterior, y de forma conjunta con los servicios técnicos y de vigilancia del Parque.

Las actividades realizadas se centran en sesiones de formación para el Servicio de Vigilancia, prospecciones específicas para confirmar algunos aspectos sobre presencia y distribución de especies, y análisis y actualización de los datos sobre anfibios en el Parque. Las propuestas y aspectos que se trabajan actualmente son la identificación y control de los lugares de reproducción de las especies consideradas raras, el incremento de la información en áreas con poca intensidad de prospección, el mantenimiento de la base de datos y la redacción de una propuesta de mejora de algunos puntos de reproducción.

Palabras clave

Anfibios, gestión, espacios protegidos

Introducció

Les dades sobre els amfibis de la serralada i àrees properes són nombroses i han estat recopilades al llarg dels anys per diversos naturalistes. La major part són inèdites i fins no fa gaire es trobaven disperses, ja que no s'havia efectuat una tasca de recopilació i estudi conjunt. Pel que fa al vessant del Maresme, aquesta tasca va ser iniciada en les passades dècades per R. Campeny i ha estat reflectida en diverses publicacions (Pascual i Campeny, 1983; Campeny, 1987, 1993, 1997). Malgrat això, no hi havia cap documentació de referència per al conjunt de la serralada que inclogués tots dos vessants.

És dins de les activitats de coneixement de la fauna del Parc desenvolupades en el marc del Pla de seguiment de paràmetres ecològics, que s'encarrega a Ballesteros i Degollada que elaborin un informe sobre la qüestió. La tasca, realitzada durant el 1996, queda recollida en l'*Estudi dels amfibis del Parc Natural del Montnegre i el Corredor* (Ballesteros i Degollada, s.d.). La base de dades associada a l'esmentat estudi recull 905 referències sobre els dos vessants i aporta dades no tan sols de l'àmbit estricte del Parc, sinó també d'àrees circumdants.

Posteriorment, i un cop disponible aquesta visió de conjunt sobre el poblament d'amfibis al Parc, es planteja donar continuïtat als estudis sobre els amfibis, de manera que progressivament es vagi disposant de més informació sobre l'estatus, la fenologia i la possible evolució de les poblacions d'amfibis.

Abstract

Management and information-gathering activities on the amphibian population of the Montnegre i el Corredor Nature Park

As part of the Monitoring Scheme for ecological parameters, in recent years the management committee of the Montnegre i el Corredor Nature Park has been promoting information-gathering activities concerning the populations of amphibians within this protected area. As we already know which species are present and their distribution ranges, the efforts are now focused on other aspects of interest for the management of amphibians in the Park, and on reducing the lack of information that exists in some aspects.

This article describes both recent activities and those in progress, following the indications mentioned above. The activities described are performed in conjunction with the Nature Park's technical staff and wardens.

The following activities are carried out: training sessions for the wardens, specific fieldwork to confirm some aspects of the presence and range of the species, and analysis and updating of the data regarding the amphibians in the Park. The proposals and topics currently underway are the identification and monitoring of the breeding ponds of the rare species, the increasing of information in poorly explored areas, the updating of the database, and the improvement of some breeding habitats.

Keywords

Amphibians, management, protected areas

Activitats desenvolupades i resultats obtinguts

Durant el 1998 i el 1999 s'han desenvolupat diverses activitats que s'han centrat en:

- Sessió de formació sobre reconeixement dels amfibis al camp, adreçada als guardes del Parc, i elaboració de fitxa de registre de dades.

- Prospecció intensiva per confirmar la presència del tritó pirinenc al Parc.

- Anàlisi i actualització de les informacions sobre els amfibis del Parc. A més de l'actualització de la base de dades, s'ha realitzat una estimació de l'estatus de cada espècie i s'han determinat les zones amb mancances d'informació més importants.

a) Sessió de formació i elaboració de fitxa de registre de dades

Els membres del Servei de Vigilància aporten dades sobre la fauna del Parc a partir d'observacions que realitzen durant les seves tasques quotidianes. Amb la finalitat de reforçar aquestes aportacions es va fer una sessió de formació sobre reconeixement d'amfibis al camp. D'altra banda, amb l'objectiu de sistematitzar l'enregistrament de les observacions, a partir de les fitxes de camp que habitualment utilitzen els guardes es va dissenyar una nova fitxa amb contingut prou senzill perquè pogués ser emplenada per personal no especialitzat.

b) Prospecció intensiva per confirmar la presència del tritó pirinenc al Parc

La presència del tritó pirinenc va ser detectada per **Ballesteros i Degollada** (s.d., 1997), els quals donen notícia de la troballa d'un individu; aquest presentava les característiques biomètriques i de coloració habituals en les poblacions pirinenques i prepirinenques de l'espècie. Al maig del 1998 i l'agost del 1999 es van fer prospeccions específicament adreçades a localitzar aquesta espècie en el torrent on s'havia fet la troballa. A més, altres prospeccions puntuals han estat efectuades pels guardes. En cap cas no s'ha pogut repetir l'observació.

El fet que la referència de l'espècie al Parc sigui la troballa d'un sol individu, que no s'hagi repetit l'observació, que l'època de la troballa no concordi amb la que esperàriem del comportament de l'espècie i que les característiques de l'exemplar detectat corresponguin plenament amb les dels individus pirinencs i prepirinenques, quan seria d'esperar que fossin properes a les dels individus montsenyencs (**Montori, A.; Pascual, X.; 1981; Montori, A.; Campeny, R. 1992**), fan pensar que es tracta d'un animal introduït i no pas del membre d'una població establerta.

c) Anàlisi i actualització de les informacions sobre els amfibis del Parc

L'anàlisi i l'actualització que es fan a continuació parteixen de la documentació següent:

- *Estudi dels amfibis del Parc Natural del Montnegre i el Corredor*. T. **Ballesteros** i A. **Degollada**, s.d. Informe inèdit.

- Base de dades associada a l'informe *Estudi dels amfibis del Parc Natural del Montnegre i el Corredor*, indicat en el punt precedent.

- Fitxes de camp i registres dels guardes del Parc.

Té com a objectius principals actualitzar la base de dades i explotar amb més intensitat la informació que conté. Això darrer s'ha centrat a perfilar de manera més acurada l'estatus de cada espècie i detectar les zones on són més importants els buits d'informació. A continuació s'indiquen les principals dades obtingudes.

Revisió de l'estatus de les espècies

S'ha estimat el grau d'abundància o raresa de cada espècie a partir del nombre de quadrícules UTM on aquesta ha estat citada. Com més gran és la quadrícula, més probabilitats hi ha que una espècie hi hagi estat trobada, de manera que –d'acord amb l'extensió del territori estudiat–, si s'adopten quadrats de 10 × 10 km o de 5 × 5 km, es tendirà a sobrevalorar-ne la freqüència.

Atès que a la base hi consta l'UTM 1 × 1 km per a un bon nombre de citacions i per a totes les espècies, una aproximació més fina a l'estatus de cada amfibi es pot obtenir a partir d'això. Fer el càlcul sobre les citacions amb UTM 1 × 1 representa una pèrdua d'informació; però, considerant el percentatge de citacions en les quals aquesta dada consta (72,11% del total), sembla raonable adoptar aquesta escala.

D'altra banda, però, el fet d'adoptar la quadrícula 1 × 1 com a base podria ser excessiu, ja que el territori està insuficientment prospectat, i això donaria una subestimació de la freqüència. També cal tenir en compte que adoptar com a total per al càlcul del percentatge el nombre de quadrícules que tenen part de la seva superfície en el Parc suposaria eliminar totes les citacions de quadrícules de fora el Parc. Una estimació més ponderada i que, a més, supera aquest darrer problema es pot obtenir fent el percentatge del nombre de quadrícules en què ha estat citada una espècie sobre el total de quadrícules 1 × 1 per a les quals es té informació.

La taula 1 recull el nombre de citacions per a cada espècie, el nombre de citacions per a les quals hi ha dades d'UTM 1 × 1 km i el nombre de citacions amb UTM 1 × 1 diferent. Així, es pot recalcular la freqüència de cada espècie.

A partir d'aquesta estimació i seguint el mètode establert per **Llorente et al. (1995)**, cada amfibi quedaria assignat a una de les categories següents, tal com indica la taula 2:

- Rar: 0-10%
- Escàs: 10-25%
- Freqüent: 25-50%
- Abundant: 50-75%
- Molt abundant: 75-100%

Zones amb buits d'informació

Atenent la distribució geogràfica de les citacions, s'observa que hi ha àrees del Parc molt mal conegudes, especialment alguns sectors inclosos al quadrat UTM 10 × 10 DG61. La figura 1 mostra les zones que concentren menys dades. Determinades àrees perifèriques presenten poques referències, però es tracta de quadrats UTM on la superfície del Parc és molt reduïda i no s'han considerat com a zones d'interès prioritari per completar informació des d'una òptica de gestió del Parc, tot i que té interès general disposar de més referències. També cal indicar que un informe recent en el municipi de Mataró (**Minuartia, 1998**) ha aportat noves

Taula 1. Freqüència de les espècies d'amfibis del Parc. (Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades).

Espècie	Total de citacions amb UTM 1 × 1	Citacions amb UTM 1 × 1 de pre-UTM 1 × 1	Percentatge de citacions amb UTM 1 × 1	Nombre d'UTM 1 × 1 diferents	Percentatge de pre-UTM 1 × 1
Salamandra	136	93	66,9	58	36,2
Tritó verd	60	37	61,7	18	11,2
Tritó palmat	45	24	53,3	7	4,3
Gripau d'esperons	38	24	63,2	12	7,5
Granoteta de punts	21	12	57,1	7	4,3
Tòtil	167	127	76,0	92	57,5
Gripau comú	80	60	75,0	35	21,9
Gripau corredor	96	72	75,0	32	20,0
Reineta	103	77	74,8	29	18,1
Granota verda	129	103	79,8	45	28,1
TOTAL	875	632	72,2	160	

Taula 2. Estatus dels amfibis del Parc i del territori circumdant (Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades).

Espècie	Estatus
Salamandra	Freqüent
Tritó verd	Escàs
Tritó palmat	Rar
Gripau d'esperons	Rar
Granoteta de punts	Rar
Tòtil	Abundant
Gripau comú	Escàs
Gripau corredor	Escàs
Reineta	Escàs
Granota verda	Freqüent

dades d'aquest terme, de manera que s'ha incrementat el coneixement de l'extrem SO del Parc i la seva perifèria.

Activitats en curs

Les activitats que s'han iniciat l'any 1999 i es troben actualment en curs se centren en:

a) Seguiment de punts de reproducció d'espècies rares

L'objectiu és identificar els punts d'aigua on s'han localitzat les espècies considerades rares (tritó palmat, gripau d'esperons i granoteta de punts) i procurar assegurar-ne la conservació. S'ha elaborat una llista de les localitats on s'han trobat aquestes espècies indicant si són situades dins o fora del Parc. El Servei de Vigilància del Parc hi efectua un reconeixement per determinar si es tracta de possibles llocs de reproducció i per conèixer-ne les característiques. Si escau, es fan gestions perquè el lloc es conservi (converses amb els propietaris, etc.).

b) Prospeccions per completar les dades disponibles

L'objectiu és anar ampliant la informació sobre el poblament d'amfibis del Parc, amb especial atenció a les zones on les mancances de dades són més importants. L'ús, per part del Servei de Vigilància del Parc, de les fitxes de camp indicades més amunt permetrà anar obtenint també coneixements sobre la fenologia de les diferents espècies.

Totes les dades recopilades, així com també les provinents d'altres fonts d'informació, contribuiran a ampliar la base de dades.

c) Proposta de millora de dos hàbitats de reproducció

S'està elaborant una proposta de millora de dos hàbitats de reproducció (basses de Can Bosc i font de la Brinxna), que

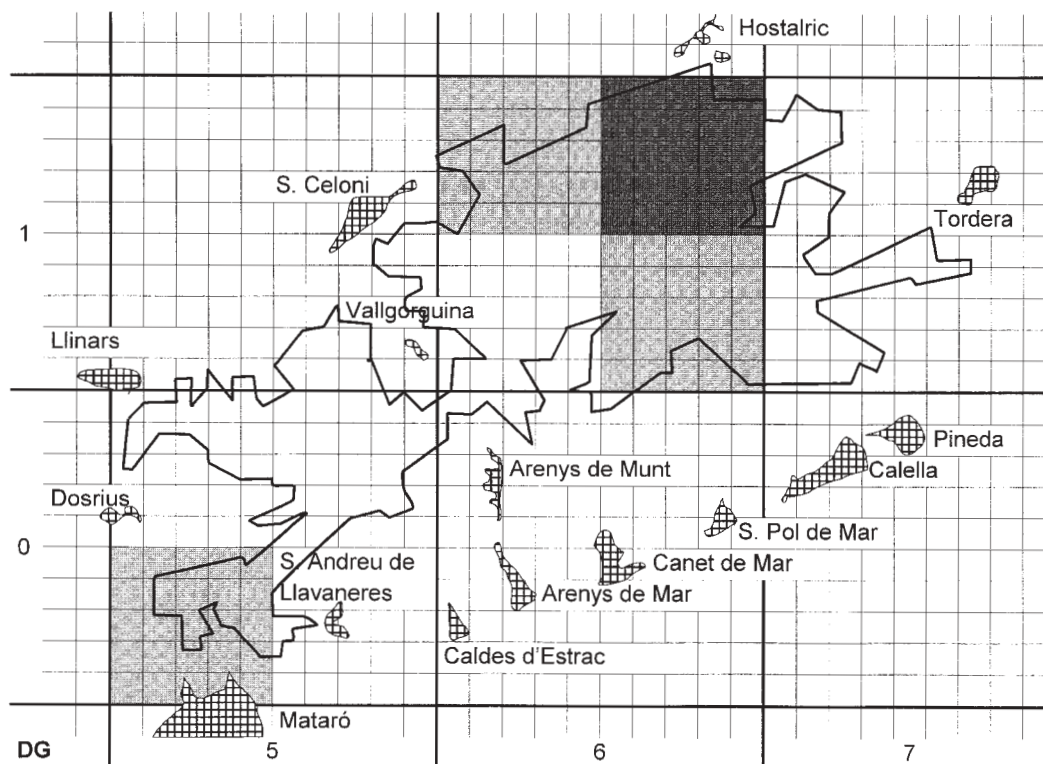

Figura 1. Zones on la manca de dades és més important, prenent com a referència el reticle UTM. Ombrejat fosc: menys de 5 citacions en tota l'àrea. Ombrejat clar: entre 10 i 20 citacions en tota l'àrea.

són situats en finques de la Diputació de Barcelona. Es tracta d'indrets actualment ja utilitzats per algunes espècies, de manera que les intervencions a efectuar-hi no representaran una modificació important del lloc, sinó adequacions per afavorir-ne l'ús per part dels amfibis. L'experiència tindrà caràcter de prova pilot per a possibles actuacions en altres punts.

Agraïments

Agraïm les aportacions fetes pels serveis tècnics i de vigilància del Parc en les diverses tasques de recopilació de dades. Agraïm també a Tomàs Ballesteros i a Artur Degollada la seva col·laboració en les prospeccions relacionades amb el tritó pirinenc. Les activitats esmentades al llarg de l'article s'han dut a terme parcialment des del Centre de Documentació del Parc al Museu de Mataró. Finalment, agraïm a Victòria Marfà la revisió de la versió anglesa del resum.

Bibliografia

Ballesteros, T.; Degollada, A. (s.d.). *Estudi dels amfibis del Parc Natural del Montnegre i el Corredor*. Diputació de Barcelona, Servei de Parcs Naturals. 70 pàg. [inèdit].
Ballesteros, T.; Degollada, A. (1997). «Primera cita de tritó pirenàic *Euproctus asper* en la Cordillera Litoral Catalana». *Boletín de la Asociación Herpetológica Española*, 8: 2-3.
Campeny, R. (1987). «Amfibis i rèptils dels aiguamolls de Tordera». *L'Atzavara, butlletí de la Secció de Ciències*

Naturals del Museu Comarcal del Maresme (Mataró), 5: 31-38.

Campeny, R. (1993). «Els llocs de reproducció dels amfibis al Maresme. Interès de la seva conservació». *Ieres Jornades Naturalistes del Maresme. Publicació de les ponències*: 7-10.

Campeny, R. (1997). «Amfibis del vessant oriental del Montnegre i el Corredor: distribució i primeres dades fenològiques». *I Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*: 81-83 (Monografies; 24).

Llorente, G.A.; Montori, A.; Santos, X.; Carretero, M.Á. (1995). *Atlas dels amfibis i rèptils de Catalunya i Andorra*. Edicions El Brau. 191 pàg.

Minuartia, Estudis Ambientals, SL. (1998). *Conservació i recuperació de la diversitat d'hàbitats en l'àmbit rural a Mataró*. Diputació de Barcelona, Servei de Medi Ambient. 112 pàg. + annexos [inèdit].

Montori, A. (1988). *Estudio sobre la biología y ecología del tritón pirenaico Euproctus asper (Dugès, 1852) en la Cerdanya*. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona [tesi doctoral inèdita].

Montori, A.; Campeny, R. (1992). «Situación actual de las poblaciones de tritón pirenaico *Euproctus asper* en el macizo del Montseny». *Boletín de la Asociación Herpetológica Española*, 2: 10-12.

Montori, A.; Pascual, X. (1981). «Nota sobre la distribución de *Euproctus asper* (Dugès, 1852) en Cataluña: I. Primera localidad para el macizo del Montseny». *Publicaciones del Departamento de Zoología*, 6: 85-88.

Pascual, X.; Campeny, R. (1983). «A preliminary note on the distribution of *Triturus helveticus* in Catalonia (Spain)». *British Journal of Herpetology*, vol. 6, núm. 9: 346-347.